

Færder nasjonalpark

Dato saksframlegg: 01.11.22
Møtedato: 24.11.22
Saksnr.: 30/22 d
Saksbehandler: Anne Sjømæling

Bevaringsområder Færder nasjonalpark

Det eksisterer i dag to bevaringsområder for hummer i Færder nasjonalpark. Området ved Vestre/Mellom Bolæren ble opprettet i 2006, og overvåket hvert år siden med prøvefiske samt prøvefiske i et kontrollområde. Forskningen viser en markant økning i bestand og størrelse, i tillegg til at også andre arter ser ut til å øke, uten at dette er vitenskapelig dokumentert.

Regjeringen har gitt Miljødirektoratet og Fiskeridirektoratet et oppdrag i 2022 med å se på pilotområder for større bevaringsområde, i tilknytning til de marine nasjonalparkene, samt råd om størrelse på slike områder.

Bakgrunn er blant annet sterk kritikk av Norge for dårlig vern av verneområder (stor grad av aktivitet på tross av vern). Det har også vært reist kritikk om hvilket vern det marine miljø nasjonalparkene har. (Bl.a. Jørgensen et al., 2021). Det har blitt forsket mye på effekt av bevaringsområder de siste tiårene, og det er viktig at prosjektet støtter seg på beste tilgjengelige kunnskap, nasjonalt og internasjonalt, for å innføre tiltak som kan forventes å ha troverdige, dokumenterbare og statistisk signifikante effekter.

Noen kriterier er drivende for effekter av marine verneområder:

Nullfiske, gamle (minst 10 år), store (minst 100 km²), godt håndhevede, og isolert av dypvann eller sand. (Edgar m.fl. 2014).

Det er slik at verneforskriften for nasjonalparken gir nasjonalparkstyret myndighet til skjøtsel på land, til å avgjøre tiltak som kan skade verneverdiene (bygging, aktivitet med utslipp, osv), mens for høstbare ressurser avgjøres forvaltningen av fiskeridirektoratet (fisk, sel, hummer osv.).

Begge direktoratene har gitt HI et oppdrag med å gi et kunnskapsgrunnlag knyttet til oppdraget. Dokumentene gir viktig innsikt i hva saken gjelder:

«Kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet til planlegging og gjennomføring av pilotprosjekt for naturmangfold og økt biologisk produksjon i Skagerak-Oslofjorden» - Alf Ring Kleiven og Even Moland

Og

«Rapport – kunnskapsstøtte fra Havforskningsinstituttet til planlegging av pilotprosjekt for naturmangfold og økt biologisk produksjon i Skagerak-Oslofjorden» - Alf Ring Kleiven, Even

Moland, Tone Kroglund, Kjell Magnus Norderhaug, Sigurd Heiberg Espeland, Geoveva Gonzales-Mirelis, Esben Moland Olsen, Frihjoef Moy og Jan Atle Knutsen.

HI skriver bl.a.: «*Pilotprosjektet skal skaffe tilveie grunnleggende kunnskap om hvordan marine bevaringsområder kan benyttes som forvaltningsverktøy i fremtiden, både for å ivareta sunne økosystemer/økosystemenes funksjoner og for å sikre fremtidige bærekraftige fiskerier. Forespørselen fra Fiskeridirektoratet retter seg mot pilotområdene tilknyttet de marine nasjonalparkene. Vi vil derfor i denne besvarelsen fokusere konkret på pilotområdene, og ikke en helhetlig vurdering av tiltak i nasjonalparkene for å oppnå et effektivt vern. Vi anbefaler at det gjennomføres en grundig faglig analyse av nasjonalparkene og hvilke reguleringer av fiskeriene som må til for å restaurere og ivareta naturmangfold og fremme økt biologisk produksjon*».

I svensk og dansk Kattegat ble det i 2009 innført et null-fiskeområde på 426 km². Området har vist restaureringseffekter på en rekke arter (f.eks. flyndre, piggvar, sjøkreps), men svakere respons for mer mobile arter (eks. torsk).

Forvalters vurdering

Det er viktig at bevaringsområdene innehar representativitet med tanke på naturtyper og påvirkning fra fiskerier (før etablering) og kan ha ulik utforming. I tillegg er det svært viktig å gi ulike arter rom for hele sin livssyklus innenfor områdene. HI skisserer mulige plasseringer basert på generelle faglige kriterier for design, og diskuterer deretter konsekvensene av disse for hver enkelt nasjonalpark.

Det er viktig å merke seg at dette er faglig innspill fra HI. Det er en faglig diskusjon om hvordan størrelsen på et slikt område påvirker biologiske effekter.

Naturpanelet (IPBES) rapport viser at fiskerier uten tvil er det som påvirker ressursene i det marine miljøet sterkest. Ikke bare stort press på bestander i form av uttak, men også sterk påvirkning på havbunn og livsmiljø for både bløtbunnsfauna og oppvekstområder for yngel og fisk i oppvekstfasen.

For å oppnå solid kunnskap om effekter av marine bevaringsområder er det svært viktig å ha pilotområder som er fullt beskyttet, der det ikke forekommer fiske, heller ikke i vannsøylen. Det vil bety trålingsforbud og 0-fiske også for fritidsfiske. HI beskriver i sitt notat at det er krevende å forutsi hvordan økosystemet endrer seg med fravær av fiske.

Det er også viktig å merke seg at hummerbestanden i hummerbevaringsområdene har vist svært positiv utvikling på tross av endringer i klima og formørking av sjøvannet (Oslofjorden).

Det finnes i dag mye internasjonal forskning som viser at MPA (Marine Protected Areas) med strenge restriksjoner, fungerer som et fristed for naturlige biologiske økosystemer, og at naturen restaurer seg selv. Særlig arter som har blitt utsatt for sterkt press, viser en hurtig respons på 0-fiske.

Motstand mot prosjektet peker på at det allerede er innført strenge restriksjoner i fisket, og at det finnes trålfrie områder pr i dag: forbud mot tråling grunnere enn 60 meter (fra Jærens Rev til grensen mot Sverige) gir trålfrie områder på grunnere platåer og innerst i fjordarmene.

Også i Ytre Hvaler nasjonalpark er det forbud å tråle rett over/rundt kaldtvannskorallene ved Tisler.

Det er verdt å merke seg at disse trålfrie områdene er trålfrie grunnet dybdebegrensningene, og ikke valgt ut som representative områder for fiskeyngel og fiskens leveområde. Det er heller ikke slik at disse områdene danner et sammenkoblet undersjøisk «landskap» - som nettopp er formålet med et større sammenhengende og representativt nullfiskeområde fra største dyp og opp til grunner og fjæresonen.

Hvorfor trålfrie/fiskefrie områder?

Internasjonale studier og rapporter slår fast at fiskerier/ høsting er største årsak til fiskebestanders tilbakegang. Studier gjennomført i kystnære områder i Skagerrak viser at fiske er hovedårsak til fiskedødelighet for torsk over minstemål (Fernandez-Chacon m.fl. 2017).

Det er viktig å ha produktive områder som en del av et vernet område for å la naturen bygge opp igjen tapte habitater og svekkede funksjoner.

Det er viktig for forskning å ha kontroll på fiskedødeligheten (= uttak fra bestander gjennom fiske/ høsting) for å studere effekter av vern og få troverdige resultater.

Det er behov for områder der ulike habitater er tilstrekkelig representert, ikke minst med hensyn til livsløpet til artene som kan oppnå fordeler av strengt vern.

Vellykket prosjekt for både naturrestaurering og et bærekraftig fiske, er å kikke til er Lyme Bay prosjektet i Sør-England (206 km²). Prosjektet har vist positive resultater på biodiversitet og bestandstetthet etter 12 år. I tillegg har man funnet fram til et bærekraftig fiske og samarbeid mellom fiskeri og forvaltning. Området viste seg også å være langt mer motstandsdyktig med raskere gjenoppretting av habitatene etter en større storm, enn områdene uten beskyttelse (altså mer motstandsdyktig mot klimaendringer).

Mer info:

Rapportene fra HI (vedlagt)

[Project Overview | Lyme Bay Fisheries & Conservation Reserve \(lymebayreserve.co.uk\)](https://lymebayreserve.co.uk)

[Hva har vi lært gjennom to tiår med marint vern? | Havforskningsinstituttet \(hi.no\)](https://hi.no)

[Reimagining sustainable fisheries | PLOS Biology](https://doi.org/10.1371/journal.pbio.1005411)

Hvilken rolle kan Færder nasjonalparkstyre ta? Nasjonalparkforvaltningen er ikke imot bruk av nasjonalparken, og det kan hevdes at siden verneformålet beskriver at «Allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging» må allmenheten ha tilgang til fiske.

Det er likevel noen momenter verdt å merke seg. Det er et stort press på hummerbestanden utenfor hummerreservatene. Dette skyldes i stor grad fritidsfiske. Forskningsdata viser at hummerbestanden fortsatt er nedadgående, til tross for gode resultater i hummerbevaringsområdene. Prosjektet «spøkelsesteiner» har vist at det er betydelig tap av hummerteiner i verneområdet, og størstedelen er fra fritidsfiske. På tross av økt informasjon om problemet og oppfordring til å melde fra om tap, synes det som om det er økt tilførsel av tapte teiner hvert år.

Det er også stor enighet om at fritidsfiske er svært omfattende i Oslofjordregionen. Det kan derfor være relevant å diskutere noen form for restriksjon i deler av nasjonalparken. Tilbakemelding på at det er godt med fiskeyngel og tilsynelatende friske tangforekomster, gir god grunn til å vurdere tiltak for å styrke oppvekstmulighetene.

Det er ønskelig å bevare et bærekraftig, småskala kystfiske. Et bærekraftig kystfiske er viktig for verdiskaping, i tillegg til at det er viktig som en del av et attraktivt bo- og besøksmiljø.

I Strømstad har kommunen opprettet et «Samforvaltning Norra Bohuslän», et samarbeid mellom kommunen, fiskere og Kosterhavet nasjonalpark om saker knyttet til kystfiske. Bl.a har de årlig en opplæringskonferanse. Forvalter i Ytre Hvaler og Færder ble invitert dit i mai i år, med tittel: «Välkommen til unika konferensdager med tema Samforvaltning en nyckel til långsiktig hållbar fiskerinäring, miljö och samhälle i Kosternatvet nationalpark. Vi utbyter också erfarenheter kring andre förvaltningsprocessers framgångsfaktorer.»

Kilder:

Jørgensen m.fl. 2021: [Marint vern | Institute of Marine Research \(hi.no\)](#)

Fernandez-Chacon m.fl. 2017: [Causes of mortality in depleted populations of Atlantic cod estimated from multi-event modelling of mark–recapture and recovery data \(cdnsiencepub.com\)](#)

Anbefaling

Færder nasjonalparkstyre er positive til et pilotprosjekt i Færder nasjonalpark for naturmangfold og økt biologisk produksjon i Skagerak-Oslofjorden. Færder nasjonalparkstyre ønsker å bidra til å opprette god dialog med fiskere og langsiktig, bærekraftig samarbeid. Færder nasjonalparkstyre ber forvalter ta initiativ til et møte med fiskeri- og miljødirektoratet for å diskutere mulig deltakelse i pilotprosjekt.

Jørgensen m.fl. 2021. [Marint vern | Institute of Marine Research \(hi.no\)](#)

Fernandez-Chacon m.fl. 2017: [Causes of mortality in depleted populations of Atlantic cod estimated from multi-event modelling of mark–recapture and recovery data \(cdnsiencepub.com\)](#)